

Kloosterkerk – 18 april 2021

Psalm 126 en Lukas 24,13-35 – ds. Rienk Lanooy

U kunt deze dienst alsnog bekijken en beluisteren via <https://youtu.be/qHDSVvpNOUA>

Gebed om ontferming

Ook deze morgen
zijn we door U
verbonden met elkaar;
de een kon komen
naar dit huis
de ander
vond zijn weg
naar het scherm
Hoe dan ook:
we moesten
er iets voor doen
opstaan
ruimte maken
in onze agenda
ruimte
in ons innerlijke
om ons open te stellen
voor U.
En nu hopen we
dat u er ook bent
om ons te ontmoeten
op onze levensweg
om ons te sterken
en te storen
te ontregelen
en te zegenen
om ons voor te gaan
op Uw weg
en daarom bidden wij:
Heer, ontferm U...

Ook deze morgen
zijn we door U
verbonden met elkaar
maar we realiseren ons
dat dat er
niet eenvoudiger
op wordt
nu we elkaar
ook hier
maar mondjesmaat
kunnen ontmoeten;
we zullen moeten opstaan
en in beweging komen
om niet te verzanden
in onze
eigen hersenspinsels
om de ander
te zien
te horen
te verstaan
waar hij of zij is
om te delen
wat ons verheugt
en te vertellen
wat ons dwars zit
om samen
de weg te gaan
van verbondenheid
en daarom bidden wij U:
Heer, ontferm U...

Ook deze morgen
zijn we door U
verbonden met elkaar
en met al
uw schepselen
op deze wereld.
Zo voelt het evenwel niet altijd
misschien wel
vaker niet dan wel
we zien mensen
– ook onszelf? –
tegenover elkaar staan
elkaar beschimpen
voorliegen
negeren
afvallen
bestrijden
op leven en dood.
Ook daarom
zullen we moeten opstaan
op zoek naar nieuwe wegen
van vrede en recht
van vergeving en trouw –
dat u zich
bij ons voegt
om die wegen te vinden
en telkens weer opnieuw
te gaan
daarom bidden wij U:
Heer, ontferm U...

Preek

Nee, het kan niet, nog niet, nog steeds niet: een terrasje pakken zoals sommigen van ons dat gewend waren. Maar als het weer kan en je zou vragen waarom de mensen daar zo graag zitten, dan roept er altijd wel iemand: 'niets leukers dan mensen kijken'. Mens kijkt naar mens, soort naar soort. En zo trekt er achter je caffè latte een heel theater aan je oog voorbij: de sjokkers en de lichtvoetigen, de richtinglozen en de doelgerichten, de uitbundigen en de introverten, de mens met de gebogen schouders, in zichzelf gekeerd, en de zelfbewuste enkeling die zichzelf graag in de etalage zet.

Maar stel nu dat je daar zit en je zou jezelf voor een moment kunnen verlaten om jezelf voorbij te zien komen, wie zou je dan zien? Wat zou je aan jezelf gewaarworden? En als je vanaf dat terras veel verder kon terugkijken in de tijd, wie zou je dan zien voorbijkomen? Met welke houding ging je je weg, in die verschillende fasen van het leven? Was je optimistisch, zag je het leven zitten, kon je de tegenslagen aan, waren er wel tegenslagen? Zie je jezelf met terugwerkende kracht op kruispunten verkeerde afslagen nemen, en kijk je daar met spijt op terug of neem je ze op de koop toe als momenten van het groeiproces waarin ook verkeerde keuzes hun plaats mogen hebben. Aanvaard je jezelf of kijk je liever even weg, zoals mensen zichzelf vaak niet kunnen zien op video of hun stemgeluid niet kunnen velen. Ben je gegroeid als mens in de loop van de jaren, als laatbloeiër, of heb je een veelbelovende toekomst achter je en rest er niet meer dan een schuifelende gang over je resterende levensweg?

Het Lukasevangelie beschrijft het Paasverhaal als een weg, een weg vol beweging, vol dynamiek, een weg vol mensen die onderweg zijn. Maar welke kant gaan ze op? Zou je op eerste dag van de week op een denkbeeldig terras gezeten hebben, ergens tussen Jeruzalem en Emmaüs in, dan zou je ze misschien wel gezien hebben: die twee mannen die daar onderweg zijn. Vrienden zijn het, van Jezus. zien er niet opgewekt uit. De kunstenaar Karl Schmidt-Rottluff (1884-1971) maakte van hun weg een houtsnede

onder de naam 'Gang nach Emmaüs'. Hij deed dat in 1918 aan het einde van de Eerste Wereldoorlog. Schmidt-Rottluff kwam terug van het slagveld van *La Grande Guerre* en het lijkt alsof hij de ervaringen die hij er had opgedaan, heeft willen verwerken in deze serie afbeeldingen. Want u ziet wel dat de sfeer van die oorlog door de wat strenge houtsnede heen komt. Ze is er een uit een serie van negen waarin het verraad, de gevangenschap, de dood van Jezus uitgebeeld worden, maar ook de omkeer naar het licht, de verrijzenis van de Levende. Hier op deze afbeelding is aan de twee ietwat krom lopende mannen links en rechts goed te zien wat bij hen de overhand heeft gekregen: niet de hoop en de verwachting, veeleer de wanhoop en de teleurstelling. In het midden heeft, zoals het verhaal het ook vertelt, zich een derde bij hen gevoegd, het is Jezus, de opgestane. Jezus gaat zijn weg recht op lopend met een stralenkrans rond zijn hoofd, maar de twee aan weerszijden herkennen hem niet.

Als je goed kijkt zie je dat de Jezusfiguur twee verschillende ogen heeft. Het ene is donker, een dichte stip: het kijkt naar de man rechts op de afbeelding. De manier waarop die loopt, is niet heel hoopgevend, met zijn neergeslagen blik, gebogen schouders en zijn voeten zo geplaatst dat je begrijpt dat hij een stok nodig heeft om overeind te blijven. Er is geen contact. Hij is de exponent van de mens die alle hoop verloren heeft. Is hij het die zojuist aan Jezus verteld heeft: ... *en wij maar hopen dat hij het is die Israël zal bevrijden, maar ondertussen is dit al de derde dag sinds dit alles is geschied?* En u hoort het misschien: het verhaal speelt zich af op de eerste dag van de week, vertelt Lukas – maar deze man telt de dagen anders. We hadden hoop, maar dit is al de derde dag na zijn dood. Dát is het ijkpunt van de kreupele man: Golgota, *Ground Zero*, waar alles tot stilstand is gekomen, het absolute dieptepunt van alles wat hij hoopte en verwachtte.

Het andere oog van Jezus is open. Het kijkt a.h.w. naar de man links op de afbeelding. Die loopt ook gebogen, maar minder diep en hij kijkt naar Jezus, naar diens opgeheven hand en gezicht. Het lijkt alsof er bij hem iets begint te dagen, alsof er een vermoeden bij hem postvat: zou deze man ons wél begrijpen, weet hij hoe wij ons voelen, ziet hij hoe ons op deze derde dag de laatste strohalm van de hoop is ontglipt? Begrijpt hij dat we hier lopen als richtinglozen in de woestijn, als mensen die aan het einde van een doodlopende weg zijn aanbeland? Hij is de exponent van de mens die in de diepste diepte van het bestaan ervaart dat hij toch niet alleen is, dat de weg die je gaat als mens nog zo ingewikkeld en gecompliceerd kan zijn, maar dat je desondanks gezien wordt, met ogen van mededogen.

Het zijn die twee gedachten, die twee gevoelens, die daar in levende lijve op die weg van Jeruzalem naar Emmaüs gaan en misschien herken je ze in jezelf als ervaringen die in je innerlijk om voorrang

strijden. Aan de ene kant de ervaring in je leven van een soort nabijheid, van een ademtocht van de Eeuwige die wel eens langs je heen gestreken heeft, een innerlijk vuur, waarvan je denkt: zou het dan toch, zou het dan echt, zou het dan werkelijk de moeite waard zijn om hoop te houden, om moed te verzamelen en met vertrouwen je levensweg te vervolgen. En aan de andere kant is er die ervaring dat het al de derde dag is, dat je onderweg iets fundamenteels bent kwijt geraakt, het verlies van een innerlijk weten, van een gevoel van nabijheid, van vertrouwen dat het leven zin heeft.

Dat laatste, die verlieservaring lijkt vooralsnog bij de Emmaüsgangers de overhand te hebben. Ze laten Jeruzalem waar alles tot een goed einde had moeten komen, achter zich en met beide benen weer op de grond van de harde feiten moeten ze hun verwachtingen bijstellen en hun verlies nemen. Natuurlijk, dat zal wat kosten: tijd, moeite, pijn, maar het zal ze wel lukken en vroeger of later zullen ze weer uitkomen bij de oude vertrouwde weg die ze al gingen voordat Jezus hun levensweg kruiste en hun perspectief gaf op zo'n ander soort leven dan ze tot dan toe kenden.

En vreemd, dan kantelt het verhaal alsnog. Na alle uitleg over Mozes en de profeten, over de rol van de Messias, na alle catechese komen ze bij het dorp. *Blijf bij ons want het is avond en de nacht zal komen*, zeggen ze. Is dat alleen maar hoffelijkheid, oosterse gastvrijheid? Komt het van die ene Emmaüsganger die zijn plichtsbesef volgt en de vreemde meeloper onderkomen biedt? Die kun je immers niet buiten laten staan? Of is het de ander bij wie een lichtje is gaan branden als die vreemdeling hen de Schriften uitlegt? Het lichtje van gezien worden in de nacht van je leven. Het lichtje van hoop en verwachting op je soms zo ingewikkelde levensweg. *Blijf bij ons*, zeggen ze in koor, wiebelend tussen hoop en vrees, tussen aangeleerd plichtsbesef en stille verwachting.

Blijf bij ons, want onze gebaande paden kunnen zo veelbelovend zijn, maar soms neemt het leven een geheel andere wending en lopen onze zorgvuldig gekozen wegen dood en wat dan?

Blijf bij ons, want we spreken graag over blauwdrukken, over visie en keuzes voor de toekomst, maar wie zal ons zeggen hoe het zal gaan?

Blijf bij ons, want we weten niet wie of wat in ons gaat winnen, de hoop of de wanhoop, het visioen of de harde feiten, de zelfbescherming om teleurstelling te voorkomen of de openheid om het te proberen, die nieuwe levensweg, die andere richting

Blijf bij ons...

En hij blijft. Natuurlijk blijft hij en aan de tafel worden hun ogen geopend. Maar hij blijft toch weer anders dan je had gehoopt; niet in het plaveien van je weg door het bestaan, niet door het gladstrijken van alle hobbels. Nee, hij blijft daar waar het brood telkens opnieuw gebroken wordt, d.w.z. hij blijft daar waar zijn eigen levensweg van de ondergang, van het gebroken worden, van gedeeld en geheeld worden door jezelf te geven – hij blijft waar die levensweg gegaan wordt door zijn navolgers. Daar zal hij te vinden zijn, telkens weer opnieuw als degene die erbij is, die je telkens weer op de juiste weg wil brengen, die van Mozes en de profeten.

Nu ja, en dan kan het ook niet anders dan dat ze onmiddellijk opstaan en teruggaan naar Jeruzalem om het goede nieuws te vertellen. En mochten op dat ene, denkbeeldige terras, daar ergens tussen Emmaüs en Jeruzalem, nog steeds dezelfde mensen voorbijgangers zitten te bekijken, dan zien ze als het goed is deze twee zog. Emmaüsgangers opnieuw langskomen, maar nu zijn het Jeruzalemgangers geworden. En ze gaan hun terugweg zo anders dan hun heenweg. Lichtvoetiger, sneller, doelgerichter, uitbundiger, blijer, en met een rechte rug. En ze zingen misschien wel Psalm 126 *Wie in tranen op weg gaat, dragend de buidel met zaad, zal thuiskomen met gejuich dragend de volle schoven*. En ze vertellen hun vrienden van hun ontmoeting onderweg en aan de tafel.

Later, in zijn boek Handelingen, zal Lukas de navolgers van Jezus betitelen als: mensen van de weg. Wie iets van de Messias wil begrijpen, komt er niet met een verantwoorde belijdenis, een kloppend theologisch systeem, maar zal moeten opstaan en de weg gaan die Hij is gegaan. Alleen daar is hij te vinden zoals de Emmaüsgangers ervaren. En daarom gaan ze, met vreugde, of, zoals Remco Campert het in een vroeg gedicht getiteld 'Gaan', zoveel geestdriftiger zegt:

Ik zal gaan
o met genoeg zal ik gaan
met diepe vreugde en trompetgeschal
ik zal gaan

Als jij roept zal ik gaan
mijn werk mijn eten en mijn handen
zal ik laten staan
als jij roept zal ik gaan

Als jij roept in de morgen
in de middag in de avond
in mijn dromen in mijn waken
als jij roept zal ik gaan

Ik zal gaan
al breken ze mijn benen
al moet ik kreupel gaan
engelen binden dan mijn wagen
vleugels aan

Ik zal gaan

bronnen:

Joseph A. Fitzmyer, *The Gospel According to Luke*, New York: Doubleday 1985

Peter den Hengst, 'Pasen 2 - Emmaüsgangers van Schmidt-Rottluff', op www.artway.eu

Remco Campert, 'Gaan', uit: *Een standbeeld opwinden*, Amsterdam: De Bezige Bij 1952

Gebeden

Blijf bij ons trouwe God als de levende in ons midden. Blijf bij ons als het ons goed gaat op onze weg door het leven als we blij zijn, wanneer we iets te vieren hebben, wanneer we genieten van het licht van de zon en het groen van de lente. Blijf bij ons als het leven ons te veel te zwaar te benauwend is en we niet meer durven hopen. Blijf bij ons en bij deze wereld en al haar nood bij de mensen	in Myanmar en Mozambique de overvolle ziekenhuizen in Brazilië de vluchtelingen op gammele bootjes. Blijf bij ons als we worden opgeschrikt door de mens – en soms zijn wij zelf die mens – die geen ruimte kan maken in zijn leven in zijn gedachten in zijn verbeelding voor wie anders is dan hij. Blijf bij ons en bij wie wachten op een operatie bij wie zich onzeker voelen over de gezondheid	van hun lijf en leden en we noemen in het bijzonder... Blijf bij ons en bij wie verdrietig zijn om het verlies van een dierbare en we noemen in het bijzonder... Blijf bij ons en bij wie zich eenzaam voelt of nutteloos bij wie het ogenschijnlijk goed voor elkaar heeft maar geen richting kan geven aan zijn bestaan. Blijf bij ons ook om wat wij in stilte tot u bidden...
--	--	---

Wanneer u vaker inspiratie ontleent aan de preken en gebeden die klinken in de Kloosterkerk, stellen wij u voor om een gift over te maken op NL 29 INGB 0000 0585 71 ten name van Stichting Kloosterkerk.

U steunt ons werk ermee!